

قانون تسری ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم به قانون اصلاح موادی از
قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی
ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان
کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی و نیز مالیات‌های غیرمستقیم
قوانین بودجه سنوات ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۱
مصوب ۱۳۹۴/۵/۶

درباره‌ی قانون

«طرح تسری ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم به قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی و نیز مالیات‌های غیرمستقیم قوانین بودجه سنوات ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۱» را عده‌ای از نمایندگان مجلس شورای اسلامی ابتدا با عنوان «طرح اعمال بخشودگی جرائم موضوع ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم به قانون موسوم به تجمیع عوارض و برقراری مالیات غیرمستقیم قوانین بودجه سنوات ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۱» با قید دو فوریت به مجلس تقدیم کردند. در مقدمه‌ی توجیهی این طرح، ضرورت ارائه‌ی آن به صورت زیر تبیین شده است: قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱/۱۰/۲۲ و مالیات‌های غیرمستقیم موضوع قوانین بودجه سنواتی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۱ منسوخ شده و جرائم به ترتیب دو و نیم درصد (۲/۵٪) در ماه برای قانون اول و پنج درصد (۵٪) در ماه برای قانون دوم مصوب شده بود. از آنجایی که زیرساخت اجرایی این قوانین در کشور آماده نشده بود عملاً این مالیات‌ها توسط تولیدکنندگان و واردکنندگان از خریداران کالا و خدمات قابل وصول نبود، متأسفانه این مالیات‌ها بر تولیدکنندگان تحمیل شد و تولیدکنندگانی که زیانده بودند نتوانستند این مالیات‌ها را پرداخت نمایند و مشمول جرائم سنگین شدند و متأسفانه مدیران این شرکت‌ها به خاطر بدهی جرائم ممنوع‌الخروج شدند. جهت حمایت از تولیدکنندگان و شرکت‌ها یک دوره‌ی یکساله به مدیران این شرکت‌ها و اشخاص حقیقی و حقوقی جهت پرداخت اصل مالیات مهلت داده شود تا در اجرای ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم جرائم آن قابل بخشش باشد. لذا این طرح با قید دو فوریت تقدیم مجلس شورای اسلامی می‌گردد.

دو فوریت این طرح در جلسه‌ی علنی مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۲ به تصویب نرسید، لیکن نمایندگان با یک فوریت بررسی آن موافقت کردند. بر این اساس، این طرح برای رسیدگی به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس به عنوان کمیسیون اصلی ارسال شد. پس از بحث و بررسی این طرح در کمیسیون مزبور، در نهایت این طرح در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۴/۱/۱۶ با اصلاحاتی به تصویب کمیسیون رسید و گزارش آن به مجلس ارائه شد. پس از آن، این طرح در تاریخ ۱۳۹۴/۵/۶ در صحن علنی مجلس مطرح شد و با اصلاحاتی به تصویب نمایندگان رسید و برای طی روند قانونی مذکور در اصل (۹۴) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۴۷۷/۳۱۴۰۵ مورخ ۱۳۹۴/۵/۷ به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان نیز در تاریخ ۱۳۹۴/۵/۱۴ با تشکیل جلسه و بررسی این مصوبه، مفاد آن را مغایر با موازین شرع و قانون اساسی تشخیص نداد و نظر خود در این خصوص را طی نامه‌ی شماره ۹۴/۱۰۲/۲۲۵۳ مورخ ۱۳۹۴/۵/۱۴ به مجلس اعلام کرد.

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۴/۵/۶

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۴/۵/۱۴

ماده واحده- حکم ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳^۱، حسب مورد نسبت به مانده جریمه‌ها و مالیات اضافی مؤدیانی که اصل بدهی‌های قطعی شده خود را بابت مالیات و عوارض متعلقه، موضوع قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱/۱۰/۲۲ (موسوم به تجمیع عوارض) و مالیات‌های غیرمستقیم موضوع قوانین بودجه سنواتی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۱ پرداخت نموده‌اند و یا ظرف مدت یک سال از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون نسبت به پرداخت آن اقدام نمایند، جاری خواهد بود. سازمان امور مالیاتی کشور مکلف است ظرف مدت یک سال از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون نسبت به قطعیت پرونده‌هایی که منجر به مطالبه شده است، اقدام نماید.

دیدگاه مغایرت

ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم (اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۲۷)، این صلاحیت را برای سازمان

۱. ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳ (اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۲۷) مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱۹۱- تمام یا قسمتی از جرائم مقرر در این قانون بنا به درخواست مؤدی با توجه به دلایل ابرازی مبنی بر خارج از اختیار بودن عدم انجام تکالیف مقرر و یا در نظرگرفتن سوابق مالیاتی و خوش‌حسابی مؤدی به تشخیص و موافقت سازمان امور مالیاتی کشور قابل بخشوده شدن می‌باشد.»

امور مالیاتی کشور پیش‌بینی کرده است که بنا به درخواست مؤدی و با وجود شرایطی، تمام یا قسمتی از جرائم وی را ببخشد. اما نکته‌ای که وجود دارد این است که این جرائم محدود به جرائم مقرر در قانون مالیات‌های مستقیم است، در حالی که مصوبه حاضر می‌خواهد جرائمی که براساس قانون موسوم به تجمیع عوارض و جرائم مالیات‌های غیرمستقیم موضوع قوانین بودجه‌های سنواتی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۱ وضع شده است و مؤدیان حسب مورد نسبت به پرداخت آن محکوم شده‌اند را نیز مشمول ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم قرار دهد و بدین ترتیب امکان بخشوده شدن تمام یا قسمتی از آنها را فراهم کند. بنابراین مطابق ماده واحده‌ی پیشنهادی، بخشی از درآمدهای دولت که ناشی از جرائم موضوع قوانین مذکور است کاهش خواهد یافت. این در حالی است که درآمدهای دولت از محل اخذ جرائم، همه‌ساله در قوانین بودجه سنواتی ردیف‌هایی را به خود اختصاص می‌دهد. لذا باتوجه به اینکه حکم مذکور به موجب «طرح» نمایندگان پیش‌بینی شده است و این امر به دلیل توسعه‌ی شمول بخشودگی جرائم مالیاتی به تقلیل درآمدهای عمومی دولت منجر می‌شود و از سوی دیگر، طریق جبران این کاهش درآمد نیز در این مصوبه معلوم نشده است، حکم ماده واحده، مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی است؛ چه آنکه طبق این اصل، طرح‌های قانونی که به تقلیل هزینه‌ی عمومی می‌انجامد، تنها در صورتی قابل طرح در مجلس است که در آن طریق جبران کاهش درآمد به طور دقیق معلوم شده باشد.

دیدگاه عدم مغایرت

مستفاد از عبارت «قابل بخشوده شدن می‌باشد» در انتهای ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم آن است که دولت الزامی نسبت به بخشودگی تمام یا قسمتی از جرائم مقرر در این قانون ندارد، بلکه این ماده به روشنی بر اختیار دولت در بخشش یا عدم بخشش جرائم مالیاتی مؤدیان دلالت دارد. بنابراین، گرچه مصوبه‌ی حاضر جرائمی که براساس قانون موسوم به تجمیع عوارض و جرائم مالیات‌های غیرمستقیم موضوع قوانین بودجه‌های سنواتی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۱ وضع شده است و مؤدیان حسب مورد نسبت به پرداخت آن محکوم شده‌اند را نیز مشمول ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم قرار داده است، لیکن با عنایت به اینکه طبق ماده (۱۹۱)، دولت تکلیفی به بخشش جرائم مالیاتی ندارد، می‌تواند در مواقعی که بخشش این جرائم منجر به تقلیل درآمدهای عمومی شود، نسبت به اخذ آن جرائم اقدام کند. از این رو، با سپردن قدرت عمل به دولت، فرض تقلیل اجباری درآمدهای عمومی به موجب طرح قانونی ارائه‌شده از سوی نمایندگان مجلس منتفی خواهد بود. بر این اساس، نمی‌توان حکم این مصوبه را مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی دانست.

نظر شورای نگهبان

این مصوبه، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

نظر نهایی شورای نگهبان

مصوبه مجلس در خصوص طرح تسری ماده (۱۹۱) قانون مالیات‌های مستقیم به قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی و نیز مالیات‌های غیرمستقیم قوانین بودجه سنوات ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۱، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.